

حجت الاسلام محمد حسن وکیلی

حجت الاسلام وکیلی، هدف اصلی تربیت اسلامی را رسیدن انسان به ادراک توحید دانسته و نظام تربیتی را بر این اساس طراحی شده می بیند. ایشان طبق حدیث شریف نبوی، معتقدند که تربیت در سه دوره هفت ساله تقسیم شده به طوری که در هفت سال اول، کودک نیاز به تأدیب رسمی ندارد و باید بر پایه فطرت، با آموزش های غیرمستقیم مانند قصه و بازی رشد یابد. در هفت سال دوم، تربیت رسمی با هدف تأدیب و شکل گیری رفتار آغاز می شود. ابزارهای تربیتی شامل محبت، تشویق و تنبیه هستند. محبت، کلیدی ترین ابزار است که موجب پذیرش ارزش ها از طریق رابطه عاطفی می شود. تشویق انگیزه می آفریند و تنبیه در حد هشدار، بدون آسیب به رابطه عاطفی، مجاز است. در هفت سال سوم، نوجوان «وزیر» و رفیق والدین است؛ نقش او از اطاعت به مشارکت و مشاوره ارتقا می یابد. والدین با گفت و گوی دوطرفه، تفویض مسئولیت در امور واقعی زندگی و همراهی در تصمیم سازی، اراده توحیدی او را در صحنه عمل می پرورند و خمیرمایه ایمان را به بلوغ می رسانند.

جهان بینی تربیتی

روش ها و مراحل تربیت، بر پایه بنیان های فلسفی و جهان بینی ما شکل می گیرند؛ بنابراین، تربیت باید بر اصولی پایدار استوار باشد تا انسجام یابد. در نگاه نظام مند به تربیت، مؤلفه هایی چون آزادی، استقلال، عقل، فطرت، اراده، هدف انسان، ابعاد وجودی و عاملیت، ساختار تربیت را مشخص کرده و به آن نظم و هماهنگی می بخشند.

چیستی و چگونگی تربیت

تربیت، پیمودن مسیر رسیدن به وضعیت مطلوب انسانی است و در اسلام، جریانی دوسویه میان مربی و متربی محسوب می شود. تربیت نیازمند مبنایی ثابت است، زیرا در غیر این صورت به نسبیت می انجامد. عوامل مؤثر بر آن شامل عوامل درونی مانند فطرت، حیا، ادب، قوه واهمه و عادت، و عوامل بیرونی چون مربی و محیط هستند. برخی اصول بنیادین تربیت عبارتند از: تغییر ظاهر و تلقین به نفس، اصلاح شرایط و زمینه سازی، پذیرش مسئولیت، آراستگی، عفو و توبه، حفظ عزت، تذکر و موعظه حسنه.

روش های تربیتی دوره کودکی

یکی از مباحث تقسیم بندی روش های تربیتی عبارت از نحوه عملکرد مربی و شکل تأثیر آن بر متربی است. کاربرد روش های تربیتی به یکی از مباحث تقسیم روش های تربیتی، نحوه عملکرد مربی و شکل تأثیرگذاری آن بر متربی است. این روش ها نیازمند مدیریت و تدبیر دقیق مربی اند و به دو دسته ایجابی و سلبی تقسیم می شوند. روش های ایجابی مانند آزادی و بازی، تعلیم، تقلید، محبت، تشویق و احسان، به شکوفایی و رشد متربی کمک می کنند، در حالی که روش های سلبی مانند قهر، ترس، تنبیه، بیداری عقل و ایجاد مصونیت، برای محافظت متربی از آسیب ها و رفع موانع تربیتی به کار می روند.

در کتاب «مروری

بر گفتارهای تربیت دینی

کودک» دیدگاه های تربیتی مهمترین

صاحب نظران و فعالان این حوزه به طور خلاصه

و در سه محور موضوعی جهان بینی تربیتی، چیستی و

چگونگی تربیت و روش های تربیتی دوره کودکی ارائه شده

است.

شهید آیت الله مرتضی مطهری

شهید آیت الله مطهری تعلیم و تربیت را فرآیندی برای ساختن انسان می‌داند که بر اساس نگاه به انسان معنا می‌یابد؛ اگر انسان را موجودی روحانی بدانیم، تربیت شامل پرورش جسم و روح می‌شود. در مکتب تربیتی اسلام، هدف، پرورش و تعادل در استعداد های انسانی است. او چهار استعداد اصلی را معرفی می‌کند: عقل برای رشد علمی، وجدان اخلاقی برای تقویت اراده، استعداد دینی برای عشق معنوی و حس زیبایی شناسی برای درک زیبایی های مادی و معنوی، که همه در مسیر کمال حقیقی انسان نقش دارند.

شهید آیت الله سید محمد بهشتی

شهید آیت الله بهشتی تربیت دینی را حاصل عملکرد هماهنگ همه نهادهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی می‌داند و بر نقش محوری خانواده تأکید دارد. فقر و بی‌توجهی والدین، اثر منفی بر یادگیری می‌گذارد و تضاد نسل‌ها در صورت نبود تربیت مبتنی بر حق، آسیب‌زااست. همسالان، رسانه‌ها و محیط اجتماعی نیز نقش تعیین‌کننده‌ای دارند. حکومت اسلامی باید زمینه رشد ارزش‌های دینی را فراهم کند. از دیدگاه وی، عقل باید در شناخت دینی نقش داشته باشد و دین نباید صرفاً تعبدی باشد، زیرا تحریف مفاهیم و روایات جعلی موجب انحراف تربیت دینی می‌شود.

آیت الله حاج آقا مجتبی تهرانی

آیت الله حاج آقا مجتبی تهرانی، فرزند را ادامه وجود والدین دانسته و بهترین میراث را تربیت معنوی او می‌داند. وی بر شکوفایی فطرت الهی کودک تأکید کرده و از تحمیل تربیت پرهیز می‌دهد. ایشان تربیت کودک را مانند پرورش گیاه می‌داند که با رفتار و گفتار درست والدین رشد می‌یابد. همچنین معتقدند که والدین باید الگوی رفتاری کودک باشند، زیرا تربیت بیشتر از طریق رفتار منتقل می‌شود. ایشان بر تدریجی بودن تربیت و اهمیت حلم و صبر در این مسیر تأکید دارند. همچنین با استناد به فرمایش امام صادق علیه السلام، سه اصل عمل نیکو، یادآوری خیر و پرورش در بندگی را مبنای تربیت دینی می‌دانند.

آیت الله محمد صادق حائری شیرازی

آیت الله حائری شیرازی تربیت فطری انسان را محور اندیشه‌های خود می‌داند و بازگشت به فطرت الهی را لازمه تعالی انسان برمی‌شمرد. او با تکیه بر انسان‌شناسی اسلامی، دوگانه‌ی طبیعت و فطرت را اساس تربیت می‌داند. ایشان میان علوم انسانی اسلامی و غیراسلامی تمایز قائل است و علوم انسانی موجود را متأثر از نظام‌های غیرالهی می‌دانند. به باور ایشان، آموزش و پرورش ابزاری برای استعمار نواست و سلطه بیگانگان بر علوم انسانی دانشگاه‌ها موجب وابستگی فرهنگی و فکری ملت‌ها می‌شود.

آیت الله علی صفایی حائری

آیت الله صفایی حائری تربیت را فرایند ساختن انسان از بشر می‌داند؛ انسانی که بر استعداد هایش مسلط و در مسیر رشد هدایت شده است. ایشان بر تربیتی تأکید دارند که از تقلید، تحمیل و تلقین دور باشد و بر شناخت، عشق و عمل استوار شود. تربیت باید درونی، عمیق و مبتنی بر تحول علاقه‌ها و شناخت‌ها باشد، نه صرفاً رفتاری و سطحی. ایشان چهار روش تربیتی را معرفی کرده و روش روشنگری و ریشه‌یابی را مطلوب می‌دانند. در نگاه ایشان، تربیت باید فرد را به انتخاب‌گر آگاه و چشمه‌ای زاینده بدل کند، نه استخری راكد و وابسته به شرایط.

آیت الله محمد تقی فلسفی

آیت الله فلسفی با بهره‌گیری از مباحث تربیتی، روان‌شناسی و اجتماعی، منبر را به عرصه‌ای علمی و فرهنگی تبدیل نمود. ایشان با تطبیق مفاهیم دینی با نظریات علمی روز، روشی نوین در آموزش اصول تربیتی ارائه نموده‌اند. همچنین با ارزیابی دیدگاه‌های اندیشمندان غرب از منظر اسلامی، به ارائه الگویی تربیتی سازگار با دین و مقتضیات زمان پرداخت. در آثارشان بر نقش خانواده، تأثیر محیط اجتماعی و اهمیت روان‌شناسی تربیتی تأکید دارند و مفاهیم پیچیده را ساده و قابل فهم برای عموم ارائه نموده‌اند.

دکتر خسرو باقری

دکتر باقری در نظریه «انسان به منزله عامل»، انسان را موجودی پویا و تصمیم‌گیرنده می‌دانند و تربیت را پرورش توانایی تصمیم‌گیری آگاهانه می‌بینند. ایشان به جای تقوای گریز، بر «تقوای حضور» تأکید دارند؛ یعنی تربیت زمانی تحقق می‌یابد که فرد با آگاهی و اراده در موقعیت‌های واقعی حضور یابد و تصمیم بگیرد. در این نگرش، تربیت فرآیندی فعال برای آماده‌سازی انسان جهت مواجهه مسئولانه با چالش‌های زندگی است.

حجت الاسلام محسن عباسی ولدی

حجت الاسلام عباسی ولدی در مجموعه «من دیگر ما»، تربیت را فرآیندی مرحله به مرحله می‌داند که با شناخت دقیق و اصلاح روش‌ها پیش می‌رود. ایشان با نگاهی دینی، بر نقش عوامل مهمی چون محبت، آزادی، بازی، رسانه، استقلال و محیط در شکل‌گیری شخصیت کودک تأکید دارند. از نظر ایشان محبت پایه اصلی تربیت است و نبود آن عامل آسیب‌های رفتاری آینده خواهد بود. آزادی، بازی و تربیت کریمانه از دیگر ارکان تربیتی در نگاه ایشان هستند. همچنین بر لزوم مرزبندی درست استقلال، اهمیت مهارت‌آموزی و جایگاه ویژه دختران در تربیت اسلامی نیز تأکید دارند.